

Відділ освіти Березнівської райдержадміністрації
Науково-методичний центр
Моквинський НВК "Гімназія - ЗОШ I ступеня"

ТВОРЧИЙ ПРОЕКТ "КРАЄЗНАВЧА СТЕЖИНА"

(результати роботи члена творчої групи за методом проектів)

МОКВИН

Я МИЛЮЮСЬ СЬОГОДНІ ТОБОЮ,
ТИ НАЙКРАЩЕ У СВІТІ СЕЛО...
І, БЛАКИТНОЮ ВКРИВШИСЬ ГАБОЮ,
ТАКИМ РІДНИМ ТИ ЩЕ НЕ БУЛО.

МОКВИН, Я ЛЮБЛЮ ТЕБЕ, МОКВИН,
БОЛОТИСТИЙ І МОКРИЙ,
ТА ДЛЯ МЕНЕ, ПОВІР, ДОРОГИЙ.
МОКВИН, Я ЛЮБЛЮ ТЕБЕ, МОКВИН,
БО НАЗАВЖДИ, НАЗАВЖДИ,
НАЗАВЖДИ, НАЗАВЖДИ ТИ МІЙ!

Я ВДИВЛЯЮСЬ В ОБЛИЧЧЯ ПРОХОЖИХ,
В ДИВНЕ СРІБЛО НА ПЛЕСАХ СЛУЧА...
У КАШТАНОВІМ ЦВІТІ ВЕСНОЮ,
ТИ, ЯК НІЖНЕ, ВРОДЛИВЕ ДІВЧА.

МОКВИН, Я ЛЮБЛЮ ТЕБЕ, МОКВИН,
БОЛОТИСТИЙ І МОКРИЙ,
ТА ДЛЯ МЕНЕ, ПОВІР, ДОРОГИЙ.
МОКВИН, Я ЛЮБЛЮ ТЕБЕ, МОКВИН,
БО НАЗАВЖДИ, НАЗАВЖДИ,
НАЗАВЖДИ, НАЗАВЖДИ ТИ МІЙ!

ЦИМБАЛЮК Г.Г.

вчителька української мови і літератури

КРАЄЗНАВЧА СТЕЖИНА

С. МОКВИН

ШКОЛА

ЦЕРКВА

СІЛЬСЬКИЙ ПАРК

ПАПЕРОВА ФАБРИКА

МОКВИН

Вперше село згадується в документах 1564 році, як власність князя Корецького. Після Люблінської унії Моквин увійшов до складу Польщі. Село належало до Луцького повіту Волинського воєводства. Це було невелике поселення, в 1583 році тут налічувалось 30 дворів.

За переказами, місце, де розташоване село, було мокре, заболочене. Звідси походить його назва. По берегах річки Случ жили люди ще при первіснообщинному ладі, про що свідчать знахідки кам'яних молотків, рубил. Але саме селище почало своє існування з того часу, коли на злитті річки Случ і Сергіївка було побудовано хутір з 35 господарств. Річка Сергіївка досягала тоді 70-80 метрів ширини, а річка Случ – 140-150 метрів. Тепер ця місцевість називається Попова гора.

Потім населення переселилося на лівий берег річки Случ, де і до цього часу розташована частина села, яка носить назву Старина.

Для ведення спостережень і охорони села було побудовано на підвищенні за річкою Сорока сторожову башту із каменя. До цього часу це місце називається Башта.

На початку XVII століття село значно зросло. В 1629 році в Моквині нараховувалося 79 дворів. Село належало до Хупківської волості Луцького

повіту. Воно залишалося приватновласницьким володінням, а селяни – кріпаками. Їм доводилося гнути спину на панських ланах, відбувати різні повинності, терпіти знущання польських панів та релігійні утиски.

Місцеві жителі не раз піднімалися на боротьбу проти гнобителів. Під час селянсько-козацького повстання під проводом Северина Наливайка (1594 -1596 рр) повстанці на чолі з Г.Лободою захопили село. До них приєдналися мешканці Моквина та сусідніх сіл і разом виступили проти місцевої шляхти.

В період Визвольної війни українського народу під проводом Б.Хмельницького в 1648-1657 роках селяни Моквина підтримували повстанське військо. В серпні 1648 року вони виступили проти свого поміщика, але зазнали поразки. Багато активних учасників виступу було віддано до Луцького Гродського суду і засуджено.

Водночас село зростало. З 1866 року Моквин був волосним центром. Якщо на початку 60-х років тут проживало 435 чоловік, то в 1897 році – 1683 чол.

Під час столипінщини багато мешканців Моквина переселилося на хутори за 2-5 км від села: Лукавець (4 км),Заровеча (2 км), Загалля (2 км), Грабник (5 км), Неділище (12 км), Потовща (5 км), Отраже (3км), Юзепівка (4км), Бір (3 км). Село простягнулося на кілька кілометрів. Але й переселення не поліщило життя. Селяни володіли мізерними наділами по 1-2 десятини, складали копійку до копійки, щоб прикупити землі, в той час, як поміщик мав близько 4 тисячі га різних угідь. Бідні піщані землі давали низькі врожаї. Селяни мусили шукати додаткових заробітків, щоб прогодуватися. Серед місцевих жителів поширювалися такі види промислів, як ткацтво, кошинкарство, деревообробка. Всі вироби моквинці збували на торгах і ярмарках в Березному.

Імперіалістична війна важким тягарем лягла на плечі селян-бідняків, розорюючи їх господарства. Поміщики у прифронтовій смузі звільнялися царським урядом від податків, селяни ж платили податки.

У 1917 році мешканці Моквина вигнали пана з маєтку, а його землі та інвентар розділили між собою. В січні 1918 року до села вступили революційні частини. В Моквині встановилася радянська влада.

Річка Случ навесні.

В другій половині лютого Моквин окупували австро-німецькі війська. Разом з інтервентами повернувся до села пан. Селян зігнали до фільварка і наказали знести всі розібрані з маєтку речі, повернути реманент і худобу.

На початку червня 1919 року дивізії прикордонних військ визволили Моквин. 20 жителів села влилося тоді до їх лав. У Моквині було створено комітет бідноти, кооперативне товариство. Хоч радянська влада проіснувала в селі тільки два місяці, вона надала допомогу селянам в розподілі й обробітку землі.

Колективний обробіток землі. 1935 рік.

В серпні 1919 року Моквин зайняли польські війська. На початку липня 1920 року село визволили частини 19-ої бригади 12-ої армії. В складних воєнних обставинах налагоджувати нове життя допомагали представники Червоної армії. У вересні 1920 року до Моквина знову вдерлися польські війська. Для мешканців села настали тяжкі часи окупації, експлуатації та національного гноблення.

В цей період Моквин було віднесено до Березнівської зміни Ровенського, а з 1925 року – Костопільського повіту. В 1924 році жителів Моквина спіткало стихійне лихо. Наприкінці травня протягом 30 годин падав дощ. Ріки вийшли з берегів і затопили село. Вода через вікна заповнювала хати. Селяни рятувалися на горищах. Люди перебували на грані жебрацтва. Їх постійно обтягували злидні. В

січні у селян вже не було хліба, а в березні – картоплі. Основною їжею на весні був щавель. Цілі сім'ї пухли з голоду.

Дерев'яний міст через річку Сергіївку.

У Моквині не було ні лікувальних, ні санітарних закладів, через що поширювалися різні хвороби, особливо серед дітей. Прийом у приватного лікаря коштував 8-12 злотих, тому бідняки під час хвороби зверталися до знахарів. Були поширені забобони, віра в цілющі властивості „святих місць”.

У вересні 1939 року в село вступили війська Червоної Армії. Трудящі почали будувати нове життя. Було побудовано хату-читальню, відкрито початкову школу з українською мовою навчання, сільський клуб, при якому почали працювати гуртки художньої самодіяльності.

Хор „Просвіти”. 1934 рік.

Та настала лихолітня війна. Моквинцям разом з усім народом довелося братися до зброї. 5 липня 1941 року до села вдерлися фашисти. Мешканці села допомагали партизанам, що часто навідувалися до села, щоб покарати запродавців, знищити ворожий гарнізон. Багато моквинців пішли в Червону Армію, щоб далі громити ненависників. Шість односельчан були учасниками штурму Берліна, 14 чоловік відзначено урядовими нагородами, 86 моквинців полягли смертю хоробрих.

Після війни інтенсивно йшла відбудова народного господарства, будувалися житлові будинки, створювалися колгоспи, розвивалося промислове виробництво, культура і освіта.

Сплав лісу через річку Случ.

Весняна повінь.

Сучасний Моквин – це велике село, в якому проживає близько 3000 жителів. На території села знаходиться Моквинська паперова фабрика, гімназія, інфекційна лікарня, цегельний завод, Будинок культури, Свято-Михайлівська церква, аптека, пошта, кафе „Моквин”, магазини, тощо.

Дитячий садочок „Ромашка”

Моквинська інфекційна лікарня.

Будинок культури.

Сільські краєвиди. Річка Случ.

ШКОЛА

На початку XIX століття школи в селі не було. Ні держава, ні пан коштів на освіту не відпускали. Лише з 1867 року в селі почала діяти парафіяльна школа, а в 1909 році – однокласне училище, яке розміщувалося в приватному будинку. В ньому навчалось 60 хлопчиків і 4 дівчинки. Для основної маси населення освіта лишалася недосяжною.

У 1922 році до Моквина приїжджає вчитель Момот Федір Федотович. Оскільки приміщення для школи не було, то дітей він навчав в орендованих хатах. Вчителював Момот Ф.Ф. до 1946 року. Похоронений на кладовищі в с Моквин. В 1927 році в село прибула нова вчителька Кияковна (з 1931 р. Якубовська) Ядвіга Іванівна. А в 1930 році на кошти, зібрані з населення, в Моквині було побудоване приміщення для школи. Однак це будівництво не було закінчене, вікна позабивали дошками. Тому вчитель Якубовський Владислав, який прибув у Моквин в 1931 році, в тісному приміщенні навчав три групи дітей, всього 38 учнів. Навчання в школі проводилося лише польською мовою. У 1939 році В.Якубовський залишив Моквин.

Будівництво школи, 1933 рік.

Посадка дерев біля школи, 1934 рік.

У перші роки радянської влади в Моквині було відкрито школу з українською мовою навчання, сільський клуб, хату читальню. Але під час війни, у 1943 році, школа була спалена.

Після війни в селі знову працювала початкова школа, яка знову займала орендовані приміщення в будинку по вулиці Леніна (нині Надслучанська, 14). Для малописьменної молоді було відкрито третій і четвертий вечірні класи, де навчалося 31 чол. Зважаючи на низький освітній рівень багатьох мешканців села, в хаті-читальні організовували колективні читання літератури. До села приїздили лектори, демонструвалися кінофільми.

Шкільна родина. 1935 рік.

В 1946 році в село прибули вчителі зі спеціальною педагогічною освітою: Ходихо (Чернюшок) Стефанія Тимофіївна, яка завідувала школою, та Маклюк Марія Антонівна. В 1947 році - Дика Паша Антонівна, вчителька російської мови та літератури, Косенко Федір Васильович. В 1948 році – Гончар Ніна Володимирівна, Моцна Юлія Петрівна, Власюк Надія Марківна (працювала один рік), Рибіцька Розалія Петрівна (працювала завідуючою в Новомоквині). В 1949 році – Павлюченко Любов Архипівна.

До приїзду кваліфікованих вчителів дітей у селі і на хуторах навчали місцеві жителі: Харчук Софія Іванівна, Рудіон Петро Михайлович, Галайчук Єва Хомівна, Лелюк Надія Кіндратівна, Чернюшок Володимир Михайлович, які не мали педагогічної освіти. Школа розміщувалася тоді в приватних будинках та орендованих приміщеннях.

З 1946 року в селі діти мали можливість здобути семирічну освіту. А в 1949 році відбувся перший випуск учнів 7-го класу (12 чоловік). Серед випускників була учениця Хилюк Єва Титівна, жителька села, яка невдовзі після школи здобула спеціальну педагогічну освіту.

7 клас Моквинської семирічної школи. 1949 рік

В 1949 році почала працювати на педагогічній ниві жителька Моквина – Карпінська Надія Гордіївна, а в 1951 році – Хилюк (Россоха) Ганна

Костянтинівна, які здобули вищу освіту. Це були перші вчителі, вихідці з колишнього бідного поліського села Моквин.

Кабінет фізики. Урок веде Закидальський В.І. 1959 рік.

У 1950 році у повністю відбудованій школі с. Моквин (без філій, що діяли на хуторах) працювало 15 вчителів, які навчали 416 учнів.

1. Іванченко Євдокія Семенівна
2. Мудрицька Марія Олександрівна
3. Побережна Надія Антонівна
4. Давидюк Марія Йосипівна
5. Кузьмінчук Ганна Корнійвна
6. Субота Стефанія Антонівна
7. Бондаренко Меланія Дмитрівна
8. Якименко Поліна Костянтинівна
9. Моцна Юлія Петрівна
10. Литвиненко Галина Вікторівна
11. Косенко Федір Васильович
12. Анісімова Галина Василівна
13. Чернюшок Стефанія Тимофіївна
14. Дика Паша Андріївна
15. Бунецька Марія Павлівна

Такий вигляд мала школа до 1974 року.

Кузьмінчук Г.К. з учнями 3 класу, 1953 р.

У 1954 році відбувся перший випуск учнів 10 класу Моквинської середньої школи (17 учнів), класний керівник Анісімова Галина Василівна.

В 1961 році в Моквинській середній школі навчалося 492 учні. В 9-11 класах було введено виробниче навчання. Учні разом із здобуттям основ наук здобували спеціальність слюсаря, токаря, паперовика.

У 1974 році за державні кошти було добудоване нинішнє приміщення трьохповерхової школи.

Урочисте відкриття школи. 1974 рік.

Навчання з тих пір почало здійснюватися в одну зміну. Школа повністю перейшла на кабінетну систему. Під час урочистого відкриття школи біля парадного входу в спеціальну нішу був покладений колективний лист „Нащадкам 2017 року”. В листі написано про завдання і проблеми над якими працював педагогічний та учнівський колектив, весь склад працівників школи, кількість учнів і т.д. право покласти лист в нішу було надано учениці 10 класу Рудіон Валентині.

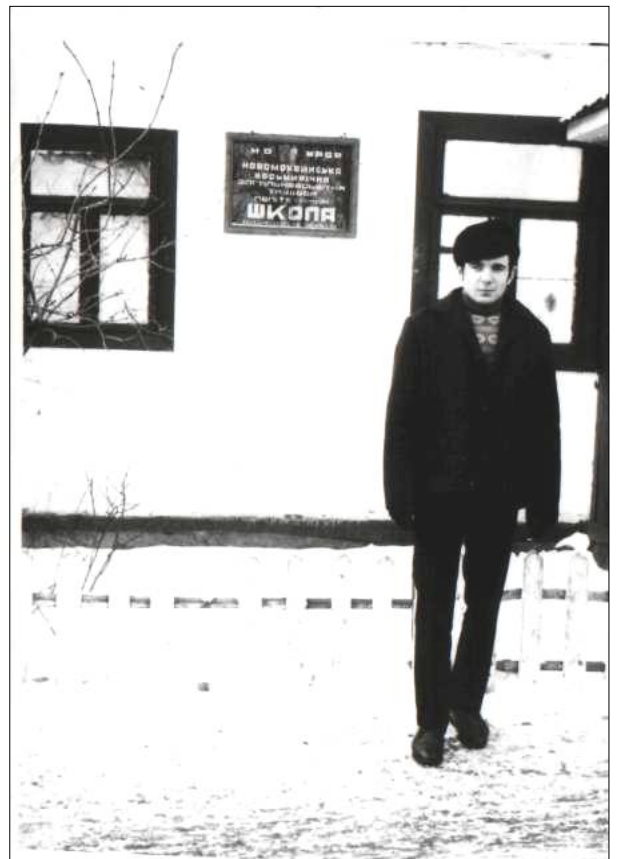

Шкільна лінійка. 1980 рік.

В 1985 році в Першотравневій середній та Новомоквинській восьмирічній школах навчалося 580 учнів, яких навчало 43 вчителі. При школі почав діяти інтернат на 22 учні. Розпочалося будівництво нового інтернату на 100 місць. У ньому мали проживати учні, які живуть далеко від школи.

Новомоквинська школа .

Працівники школи.

Педколектив Моквинської семирічної школи. 1956 – 1957 н.р.

У 70-80 роках школа перебуває на повному державному фінансуванні. З 1985 року учні мають можливість безкоштовно користуватися підручниками, а у 1990 році у школі обладнано комп'ютерний клас.

У 2001 році Моквинську середню школу реорганізовано у навчальний заклад нового типу – гімназію, а в 2006 році – у Моквинський НВК „Гімназія – ЗОШ І ступеня”.

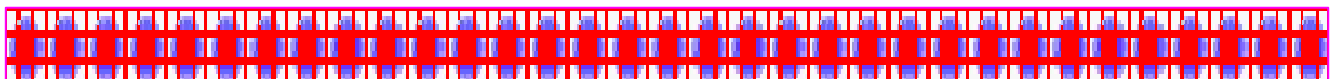
Колектив Новомоквинської школи.

За час свого існування школа дала не одному поколінню учнів путівку в життя. Серед випускників школи є доктори та кандидати наук, пілоти, медичні працівники, військові, вчителі, письменники... Гордістю не тільки школи, але й села є такі учні:

- Кондратюк Андрій Іванович – письменник, автор книг „ Важке прозріння”, „ З вишневого саду”, „ На горі сосна золоторясна”, „ Лісова скринька” і т.д.
- Чернюшок Анатолій Захарович – доктор технічних наук;
- Кондратюк (Козел) Володимир Олександрович – замісник міністра лісового господарства в Москві;
- Кондратюк Ганна Захарівна – голова арбітражного суду в Івано-Франківську;
- Походзіло Микола Давидович – генерал;
- Горбатюк Тамара Овсіївна – науковий працівник-перекладач;
- Чернюшок Галина Ничипорівна, Натяжко Ніна Василівна, Дудар Валентина Адамівна, Солончук Тамара Яківна, Шпоняк Людмила Степанівна, Кондратюк Ігор Петрович, Шпоняк Ірина Михайлівна – лікарі, і т.д.

У стінах сучасної школи навчається біля 500 учнів та працює близько 60 кваліфікованих вчителів. З кожним роком змінюється вигляд школи, сучасними стають класи, зміцнюється матеріально-технічна база. Колективом школи робиться все необхідне, щоб нинішні школярі могли здобувати міцні та глибокі знання.

ЦЕРКВА

Епоха російського самодержавства залишила на Рівненщині значний архітектурний слід. Російський св. Синод забороняв українцям малювати образи та будувати церкви свого стилю, силою накидаючи нам стиль московський (святі конче з великими бородами, церкви конче московського стилю). Мало цього, Російська Церква накидала й накидає нам свій російський і свій церковнослов'янський тексти Святого Письма, часто навмисне перевернуті і неузгоджені з оригіналом. Зі зміцненням позицій офіційної релігії Російської імперії - православ'я - в краї помітно послаблюється вплив католицької церкви, внаслідок чого сходять ні на що нове будівництво костелів і латинських монастирів. Більше того, царським указом 1851 року передбачалося перетворення костелів в церкви з необхідними перебудовами, якщо місцева знать відмовиться збудувати своїми коштами нову кам'яну або визнати стару православну церкву. Тому польські поміщики на Волині були змушені виділяти кошти на будівництво православних храмів, утримуватися від гонінь над православними, відмовитись від окатоличення краю.

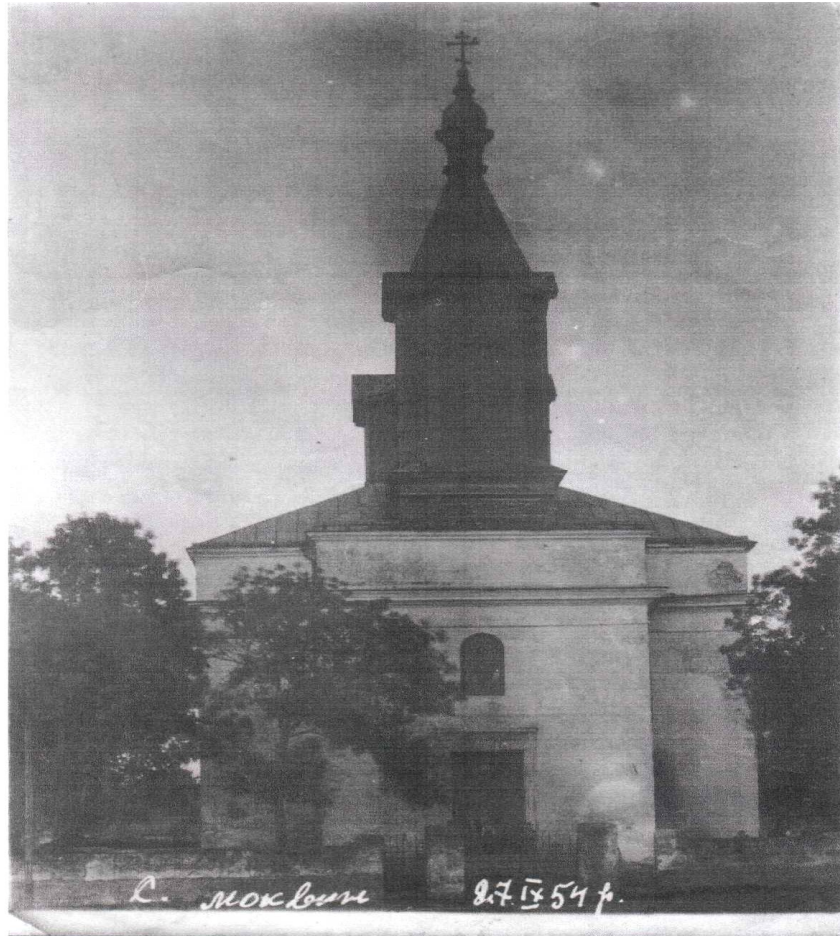
В кінці XIX століття жителі села Моквин клопоталися про будівництво нової цегляної церкви. Вони звернулися по допомогу до свого пана Требуховського. Останній поставив ультиматум: "Коли залізничну станцію поблизу вашого села назвуть Моквин, то я виділю гроші на постройку церкви ." Завдяки багаточисленним проханням моквинців влада зрештою погодилася на це. Пан Требуховський підписав необхідні документи, виділив певну суму грошей. Так в селі розпочалося будівництво нової церкви. Цеглу робили на місцевому заводі "Плімфа". " Оскільки дорога до заводу була погана і їхати по ній підводи не могли, то люди виходили і передавали цеглу „ланцюжком”, з рук в руки, аж до того місця, звідки її вже могли везти підводи.

Свято-Михайлівський храм. 1930 рік.

Цеглу складали там, де планували ставити церкву. Оскільки таке перевезення цегли було неефективне, тому церкву почали будувати лише тоді, коли назбирали потрібну кількість цегли". Дах церкви крили гонтами. Так в 1848 році, завдяки коштам поміщика Требуховського і зусиллями жителів села, виросла велика цегляна церква, побудована у формі хреста. Така символічна зовнішня форма мала нагадувати, що хрест є справжньою основою Церкви, як головної християнської інституції.

21 листопада 1848 року на свято св. Архистратига Михаїла був освячений престол. Храм отримав статус Михайлівської церкви. Висота його досягала 27 метрів, товщина стін - 1 метр 20 сантиметрів.

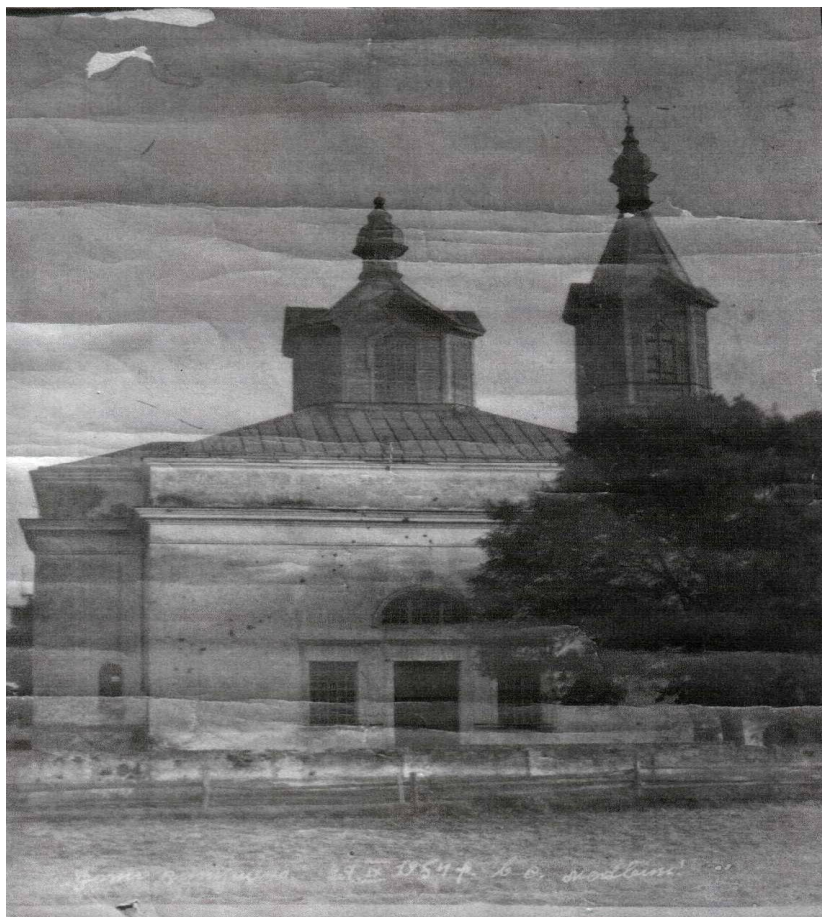
Свято-Михайлівська церква, 27 вересня 1954 рік.

Збудована у 1848 році чудова кам'яна споруда, зведена місцевими майстрами, мала дзвіницю з трьома великими дзвонами. Розкішно прикрашений інтер'єр підтримували два гарно оздоблені клироси, чудовий іконостас, стеля, зведена напівкруглою аркою. Стіни храму прикрашали ікони, що поширювалися по приватних оселях, де ставали найціннішою в родині святинею. Для оздоблення церкви, її розпису, використовувалося мистецтво і вміння місцевих майстрів. Так, іконостас змайстрував дід Ничипір - столяр на все село.

У 1867 році на посаду псаломника церкви святого Михайла приїхав молодий парубок Данило Потапович Янцевич.

Наприкінці ХІХ ст. у селі також був збудований костел.

З 1879 року в церкві святого Михайла священником був Петро Данилович Горлицький.

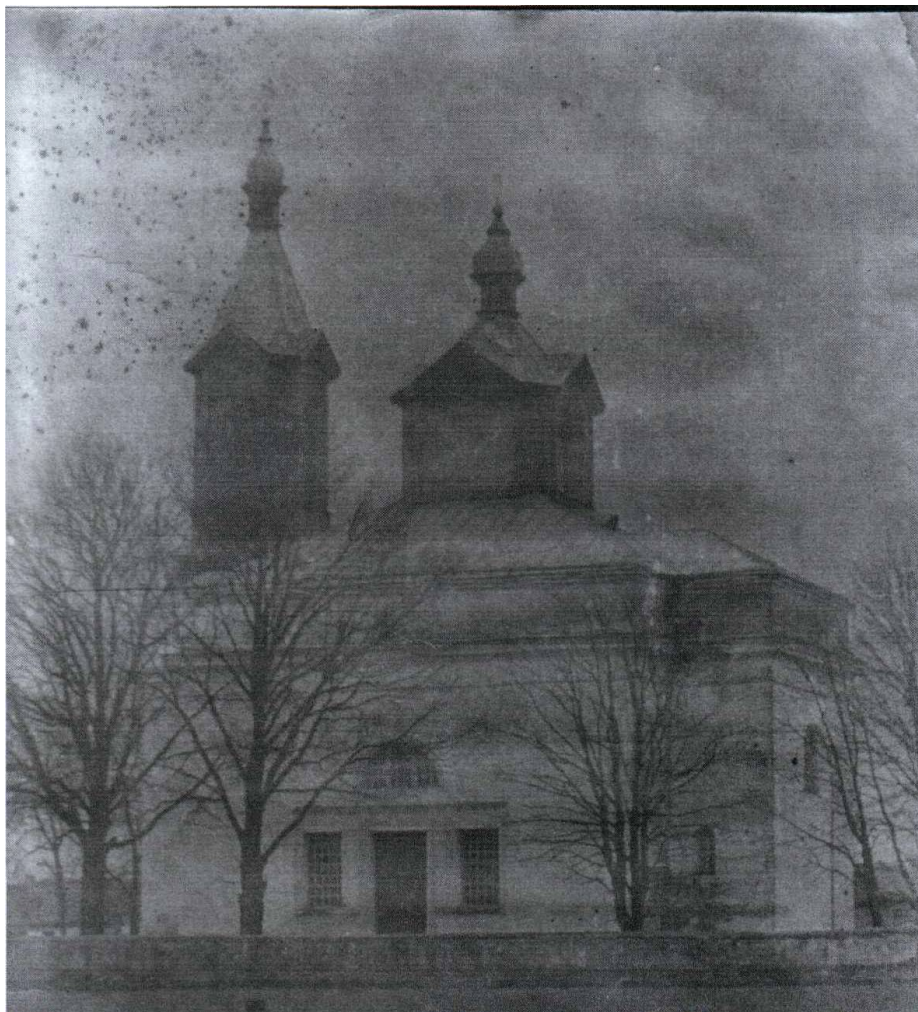

Свято-Михайлівський храм, 1954 р. (вигляд збоку).

В Моквині траплялися великі пожежі. Так, у 1904 році з необережності загорілася хата Мартина Рицького. Будинки в ті часи стояли близько один біля одного, були криті соломною, тому швидко займалися полум'ям. Вогонь охопив весь бік вулиці і просувався в центр села. Тут на поміч прийшов один місцевий знахар - старенький дідусь, що жив на Піску. Він виніс із церкви ікону Божої Матері в центр села і підніс її над вогнем. Пожежа на цьому боці вулиці зупинилася. Враз звідкілясь знявся сильний вітер і перекинув полум'я на протилежну сторону й став швидко просувати його в напрямку церкви. Постраждало багато житлових будинків, дерев. Згоріла також церква, наша святиня, хранителька злагоді. Від неї лишилися тільки стіни. На щастя, усе церковне майно вдалося винести і зберегти. Пожежа 1904 року була страшним видовищем. В селі панувала паніка. Люди кричали, чути було голосіння жінок, плач дітей. Селяни забирали з будинків усе своє майно і втікали найдалі звідси. Дехто ще намагався гасити пожежу. Але все марно. В селі була така висока температура, що люди відчували "вогонь на собі". Хто втратив свою домівку, майно, збиралися біля річки. Хто був поблизу церкви, той бачив як знущався вогонь з неї. Бляха, якою був критий храм, під високою температурою скручувалася і підлітала в повітря і падала на землю.

Ця подія була великим горем для моквинців. Адже з усього села вціліли лише два будинки.

Моквинці були глибоковіруючими людьми і жити без церкви просто не могли. Тому вони поєднували роботу вдома з відбудовою церкви. Для того, щоб відновити святиню, треба було дерево, якого в Моквині, на жаль, не було. Тому кілька чоловік поїхали у Зірне до пана Малинського, котрий володів чималими лісовими угіддями. Пан був хорошою людиною й безкоштовно надав моквинцям необхідну кількість дерева. Відразу розпочали відбудову храму, в якій взяли участь всі жителі села. Спочатку накрили його соломною, але пізніше пан дав гроші на білу цинкову покрівлю. Так з часом храм було відбудовано і він скликав своїми дзвонами прихожан.

Свято-Михайлівський храм, 60 роки ХХ ст..

Внаслідок радянсько - польського миру 1921 року (Ризький мирний договір) Холмщина, Підляшшя, Західна Волинь, Західне Полісся і Галичина увійшли до складу відновленої у 1919 році Польської держави. У нашому краї встановився жорстокий режим національного і соціального поневолення. Польські власті продовжували наступ проти православної церкви.

У 30 роки в село приїхав Варшавський митрополит Діонісій, який дозволив правити в церкві зрозумілою для людей українською мовою.

В особливо скрутному становищі була Свято-Михайлівська церква в роки війни. Німецькі війська обстрілювали село, особливо в напрямку церкви, вважаючи, що люди ховатимуться від снарядів в Домі Божому. Внаслідок цього на куполі церкви з'явилися тріщини.

Через більшовицьку політику у 60-80 роки ХХ століття було зруйновано велику кількість православних святинь. Моквин не став винятком. У 1951 році церкву закрили, а в 1962 році – зруйнували зовсім. Після цього тривалий час церкви в селі не було. Люди змушені були долати по кілька кілометрів, щоб почути службу Божу в церкві сусіднього села.

З настанням незалежності розпочалося відродження духовності, яке проходило через відбудову храмів. Моквинці вирішили відродити свій храм, але зіткнулися з болючою проблемою – де взяти кошти. У холодні зимові дні ходили колядники з хати в хату прославлять народження Ісуса Христа і назбирати грошей для будівництва церкви. З цього і почали будівництво храму.

Коли храм повністю збудували, то сюди принесли усе те майно, що лишилося зі старої церкви - Голгофу, ікони Божої Матері, Тайної Вечері, Петра і Павла, та інші. Коли знайшли старовинні Плащаницю і Царські Ворота, то вони потребували реставрації.. За поміччю прийшли до Ольги Василівни Огородник. Її дочка Оленка, ще школярка, по Божому благословенню, реставрувала ікони на Плащаниці і Царських Воротах. Пізніше розписала іконостас. За основу взяла стиль тих ікон, що збереглися. У вівтарі ікона Цар Мира і в ківотах ікони Архістратиґа Михаїла і Божої Матері теж написані нею.

17 грудня 1991 року відбулося перше богослужіння, яке проводив священник Цимбалюк Володимир Семенович.

Сучасний вигляд Свято-Михайлівського храму.

В грудні 1996 року на нашу парафію прийшов Сапчук Євгеній Євгенійович, який прослужив до 1999 року. 27 березня 2000 року священником Свято-Михайлівської церкви став Цимбалюк Борис Володимирович, який служить в храмі і сьогодні.

З приходом на нашу парафію молодого священника - церковне життя дуже поживалося. 7 липня 2002 року були проведені нові збори до Парафіяльної Ради,

поновлено нову двадцятку. Протягом 2002 року в церкві св. Михайла за кошти парафіян було зроблено ремонт.

ПАПЕРОВА ФАБРИКА

В 1878 в с. Моквин заснована суконна мануфактура, яка виробляла продукції на суму 3 325 крб. на рік.

В 1895 році місцевий поміщик Валецький збудував підприємство для виготовлення обгорткового паперу з ганчір'я, яке вимінювалось у населення на мідні хрестики, дерев'яні гудзики і т.д. Тут виробляли низькосортний грубий картон. Ганчір'я надходило на виробництво без будь-якої дезинфекції, а ганчірний цех не мав вентиляції та камер збору пилу. Власники, які прогнули одержати найбільші прибутки з підприємства, зовсім не дбали про охорону праці. Часто траплялися аварії, що призводили до каліцтва. Покалічені робітники залишалися без будь-яких засобів для існування.

В 1898 році засновано товариство картонно-паперової фабрики „Моквин”.

Фабрика переходила з рук одного капіталіста до рук іншого. Управляли фабрикою орендатори. Робочою силою являлись місцеві жителі. Однак фабрика розвивалась повільно, протягом першого десятиліття ХХ століття на ній виробляли ту ж саму продукцію, що і раніше.

В 1912 році 120 робітників фабрики оголосили страйк. Страйком керував робочий фабрики.

Такий вигляд мала фабрика в 30-і роки.

В роки інтервенції фабрика майже не працювала.

У грудні 1939 року націоналізовано паперову фабрику і лісо завод. Обсяг виробництва був в 0,4 тонни паперу.

В 1940 році обсяг виробництва досяг до 146-150 т сигаретного паперу. За перевиконання плану по випуску сигаретного паперу за IV квартал 1940 року

фабрика зайняла перше місце в соціалістичному змаганні серед целюлозно-паперових підприємств України і їй було вручено перехідний Червоний прапор Укрпаптресту та грошова премія.

В роки Великої Вітчизняної війни фабрика була окупована німецькими фашистами і майже повністю зруйнована.

8 січня 1944 року село, а разом і фабрику, було звільнено від німецьких окупантів.

В цьому ж році, в серпні місяці, фабрика почала випускати 1 тонну паперу в день. Фабрика встановила дві турбіни і газогенератор, які забезпечували фабрику електроенергією.

Фабрика в післявоєнні часи.

Питання піднесення виробництва не сходило з порядку денного. Однією з вирішальних ланок у цій справі було транспортування палива. До фабрики вирішили підвести вузькоколійну залізницю. Для цього виділили спеціальну бригаду будівельників. Установи та підприємства району виділили 250 чоловік, а також транспорт на спорудження вузькоколійки. В цей час на фабриці працювало 230 чоловік.

В 1948 році був встановлений локомотив 660 к.с., подовжено сіточний стіл папероробної машини. Чотири роки проводились роботи по відновленню фабрики.

Після реконструкції фабрики стала набирати ріст об'єму виробництва. На фабрику направлялись спеціалісти целюлозно-паперової промисловості, організовано професійне навчання.

Збільшення виробничих потужностей, стабільне забезпечення електроенергією, підвищення професійного рівня працюючих дозволило в 1950 році збільшити об'єм виробництва паперу до 429,4 т в рік.

Основним топливом був торф. Фабрика в своєму розпорядженні мала торфодобувку. До 1949 року торф добувався вручну, а в 1949 р. фабрика одержала торфоелеваторні машини. В 1958 році всі процеси добування, сушки, навантаження, штабелювання були повністю механізовані. Тоді ж фабрика одержала багерні торфодобуваючі машини „Тумкар”.

В 1956 році фабрика приступила до реконструкції папероробної машини: знову подовжено сіточний стіл, розширена частина (замість трьох груп встановлено п'ять), гауч-вал замінений відсосуєчим валом, додатково встановлено еркенсатор.

В кінці 1959 року здано в експлуатацію нову котельню з механізованою подачею палива.

На початку 1960 року було завершено три варочні котли об'ємом 14 м³

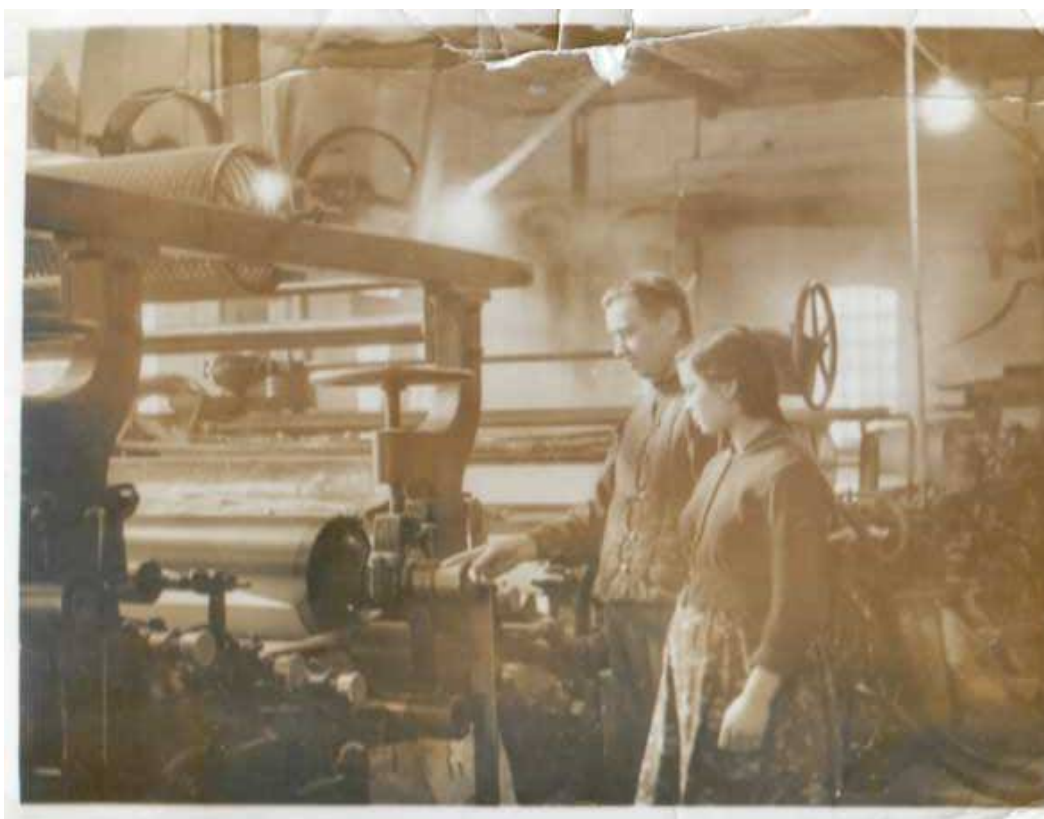
На початку 1961 року встановлено нову машину для рубки ганчір'я виробничою потужністю 4 т в зміну з пневмоподачею ганчір'я від машини до варочних котлів. В цьому ж році було здано в експлуатацію водоочисні споруди закритого типу, а також чотирьохквартирний жилий будинок.

Розбудова фабрики . 60-і роки.

В 1965 році фабрики підключилась в кільцеву електромережу Добротворської ГЕС. В 1968 році здано в експлуатацію нову споруду ганчірного цеху, а також здано в експлуатацію 8-ми квартирний будинок. Реконструйовано головний корпус споруди паперової машини з повною перебудовою перекриття.

На початку 1971 року закрито роботу торфопідприємства. Котли технічного пару були переведені на рідке паливо – мазут.

В цехах фабрики. 60-і роки.

Весною 1973 року розпочато будівництво приміщення для нової паперової машини та почато до її монтажу. В 1977 році нова паперова машина пущена в роботу.

В 1979 році було здано в експлуатацію друга черга водоочисних споруд закритого та відкритого типу.

Об'єм виробництва з кожним роком зростав і досяг 1200 т в рік. За високі показники в роботі фабрика неодноразово займала перші місця, нагороджувалась перехідними прапорами та грошовими преміями.

З 1990 року об'єм випуску почав знижуватись із-за відсутності „одягу” машин та целюлози біленої хвойної. Кількість закупки сировини знижувалась із-за відсутності коштів на передоплату.

В 1992 році фабрику колектив взяв в оренду. В 1995 році фабрику перейменовано в відкрите акціонерне товариство „Моквинська паперова фабрика”, а в 1997 році в товариство з обмеженою відповідальністю „Моквинська паперова фабрика”.

В 1993 році фабрика майже зовсім припинила випуск паперу із-за відсутності необхідних коштів на сировину. Сировиною являлось ганчір'я та целюлоза хвойна сульфатна білена. Остання випускалась лише в Росії. Підприємств по випуску таких марок целюлози на Україні немає.

Фабрика простояла до 1997 року. В 1997 році почалась відбудова напівзруйнованого обладнання. В 1998 році було запущено частково паперову машину № 2, на якій почали виробляти обгортковий папір. Темп стали нарощувати, але із-за нестачі сировини та коштів обладнання простоювало.

В 1997 році котли на фабриці переведено з рідкого палива на природний газ.

В 1999 році фабрику викупило УДВКП „Концерн Укртара”.

В цьому ж році повністю було запущено паперову машину по випуску обгорткового паперу. В 2000 році паперову машину № 1 реконструйовано на випуск паперу сангігієни, придбано обладнання туалетного паперу. В 2001 році випуску туалетного паперу досяг до 600 тис. рулончиків в місяць.

В 2001 році встановлено лінію по парафінуванню паперу, введено в дію новий гідророзбивач. З 1997 року по 2000 рік збудовано три ангари: під макулатури та склади.

В цеху Моквинської паперової фабрики. 2004 рік.

В 2000 році зроблено реконструкцію адмінкорпусу та прохідної.

В теперішній час підприємство працює ритмічно. Роботу організовано цілодобово, в три зміни. Сьогодні в цехах фабрики виготовляється папір обгортковий марки „Е” щільністю від 45 до 120 г/м², основа туалетного паперу, папір туалетний, основа для парафінування щільність 35 г/м², папір парафінований технічного призначення. Середньомісячна потужність випуску паперу – 430-450 тонн.

Кількість працюючих на підприємстві робітників – 243 чол.

Основними професіями зараз на фабриці є: машиніст паперової машини, пресувальник, сушительник, розмелювальник, різник паперу, сортувальник макулатури, слюсар, електрик.

Сучасний вигляд адміністративного корпусу фабрики.

Новозбудовані ангари.

СІЛЬСЬКИЙ ПАРК

Одним з найцікавіших місць в селі Моквин є сільський парк. Можливо, дехто і не задумується над тим, яку неймовірно цікаву історію зберігають його споконвічні дерева. Саме на його території знаходяться місця, які можуть багато про що розповісти.

За переказами старожилів, саме на території парку знаходився будинок пана Валєвського. Розміщений він був неподалік від Будинка культури, приблизно за будівлею пошти та аптеки. На жаль, зараз цього будинку вже немає. Після приходу радянської влади, майно пана Валєвського розібрали, так само як і приміщення будинку. Це була одноповерхова цегляна споруда. Пан мешкав тут з двома синами. Дружини в пана не було (можливо померла). Всю хатню роботу виконували прислуги. Зі слів старожилів дізнаємося цікаву історію приватного життя одного з синів пана. Він був закоханий в місцеву дівчину-красуню Оліту. Молодий пан кликав її за дружину. Проте вона відмовила йому і сказала: „Не пара я вам. Яка з мене пані”.

За переказами, пан Валєвський був середнього зросту, міцної статури. Хоч працювати на панських землях було важко, проте він непогано платив найманим робітникам. Тому не дивно, що багато мешканців Моквина наймалися до нього на роботу конюхами, пастухами і т.д.

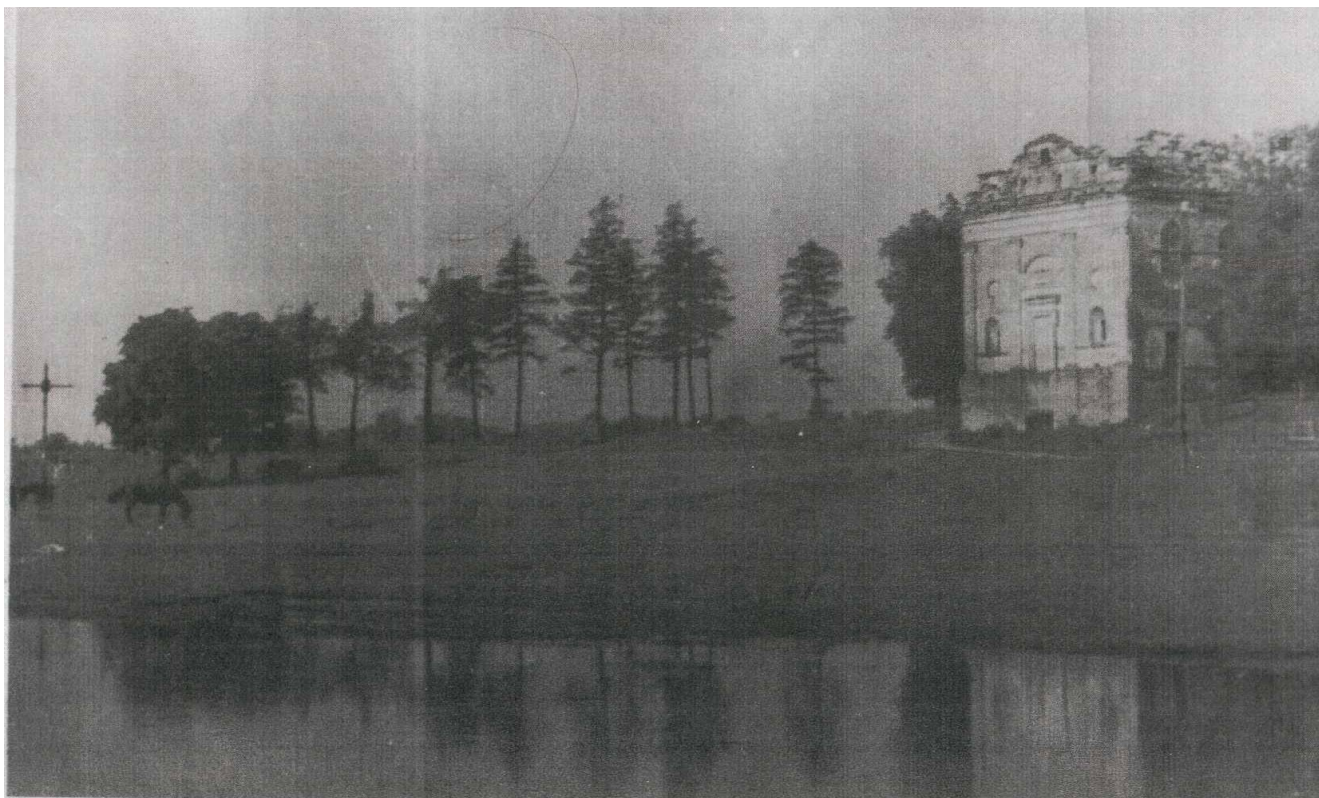
Територія парку була більшою, ніж маємо ми її зараз. Вона простягалася ще на кілька десятків метрів вздовж вулиці Шевченка і закінчувалася, приблизно, навпроти школи. За парком зразу ж починався фруктовий сад. Він вражав моквинців своєю великою територією та вабив соковитими, смачними яблуками, грушами. Але ніхто не мав права зривати плоди з панського саду. Тим більше, що його територія, як і територія всього парку, була огорожена високим парканом, через який не так легко було і перелізти. Сам сад простягався аж до самої річечки, де зараз знаходиться будинок Сенюка В.П. Річечка теж було огорожена. Саме тут, біля цієї річечки, росло ранньою весною багато щавлю. Бувало, що дехто не втримувався і перелізав через огорожу, щоб нарвати щавлю на смачний зелений борщ. Проте завжди ці зазіхання закінчувалися плачевно - на винуватців чекало покарання.

В парку, приблизно на тому місці, де знаходиться перевулок Шевченка, розташовувалися панські конюшні. В пана Валевського було багато гарних породистих коней – біля тридцяти. За ними доглядали конюхи – місцеві жителі.

Парк був дуже гарним, особливо весною. Адже тут росли рідкісні дерева. А скільки було різнокольорового бузку! Цілі алеї пахучого бузку надавали привабливого вигляду парку і створювали приємний п'яний аромат під час цвітіння. Цими алеями полюбили прогулюватися гості, пани та панянки, які приїжджали до пана Валевського на гостину.

На територію парку ніхто не міг без дозволу зайти. Крім того, її охороняли 7 собак. На воротах, при вході до будинку, висіла табличка польською мовою, в якій повідомлялося про те, що в дворі злі собаки.

Ще однією прикрасою парку є костел, який був збудований наприкінці XIX століття. Духовному життю поляки, так як і українці, надавали великого значення. Саме для того, щоб прославляти Бога, приносити йому свої щирі молитви і був зведений костел. За переказами старожилів, їх найбільше вражали у цьому католицькому храмі – звуки органу. Вони наповнювали храм неймовірною святістю. Його звуки приємно торкалися до струн серця і душі, і від його звучання „мурашки” пробігали по всьому тілі. Костел був гарно оздоблений як ззовні, так і зсередини. Особливо було багато статуеток із зображенням святих, ангелів, Богородиці і т.д. Воздвиження Чесного Хреста – це було одне з свят, коли до костелу з'їжджалося багато поляків. Вони приїжджали на возах з навколишніх

сіл, привозили яблука, груші, сливи і продавали місцевим жителям. В цей день дозволялося заходити на територію парку і, навіть, до костелу. Тому багато старожилів мали можливість на власні очі бачити красу панського парку і величність католицької святині. Кожної неділі приїжджав з Березного в Моквин ксьондз, щоб відправити месу. Власного ксьондза в селі не було.

Вигляд костелу зсередини.

Після встановлення радянської влади, пан із села втік. Його добро розділили, а костел так і залишився німим свідком в надзвичайно цікавій історії рідного краю. За наказом радянської влади всі культові споруди знищувалися. Не став винятком і костел. Орган з костела був винесений. На ньому довгий час грала Магометова, росіянка за походженням. Вона вчила співати під супровід органа маленьких мешканців села. Пісні вивчалися на російській мові. Дехто із старожилів ще й досі їх пам'ятає. Невдовзі Магометова із села виїхала. Подальша доля органа – невідома.

Приміщення костелу почали використовувати під склад. За переказами, від костелу до паперової фабрики є підземний хід. Можливо, в його руїнах міститься багато цікавого, щоб могло розповісти нам більш детально про життя наших прадідів в ті далекі часи.

Сучасний вигляд костелу.
Краєвиди сільського парку

ЛІТЕРАТУРА:

1. Історія міст і сіл Української РСР/ Рівненська область./ К., 1973.
2. Андрухов П. Волинська земля./ Сокаль, 1992.
3. Боровець В.І., Лашта В.І. Мандрівки по Надслучанській Швейцарії./ Березне, 2002.
4. Лашта В.І., Боровець В.І. Туристично-оздоровчі маршрути Березнівщини./ Березне, 2004.
5. Лашта В.І. Географія Надслучанського краю./ Рівне, 2003.
6. Фонд Березнівського музею.
7. Дослідження Сичик М.М. „Історія Свято-Михайлівського храму”.
8. Дослідження Яромльчук Р.М., Сенюк О.Б. „Історія Моквинської загальноосвітньої школи”.